

IDEI PRIMITE DE-A GATA

Andi Emanuel Mihalache

O eventuală tentativă de evaluare "la rece" a modului de organizare a procesului de învățămînt din Facultatea de Istorie ieșeană, a finalităților propuse și perspectivelor oferite, nu ne-ar prilejui prea multe motive de optimism. Acest mod de organizare dă impresia unei facultăți care se concepe drept un fel de *societate cu răspundere limitată*. Sistemul de învățămînt nu este elaborat, cum ar fi firesc, sub forma unui program de formare a unor tineri istorici ci, aprioric, el se pune de acord cu singura perspectivă pe care un tînăr absolvent o are astăzi: aceea de a îmbrățișa, indiferent de are aptitudini sau nu, meseria de profesor. Deci ceea ce trebuie reproșat în primul rînd metodologiei formative din facultățile noastre de istorie, este o nedorită adaptare la realitățile deloc încurajatoare ale învățămîntului românesc de specialitate.

Pregătind doar oameni pentru catedră, sistemul de învățămînt este adaptat finalității sale "reduse", devenind un sistem "de catedră", centrat pe ascendentul absolut al profesorului și marcat de paternalismul, rutina și limitele unor studii școlăresc programate.

Ar fi normal ca *istoricul* și nu *profesorul* să fie modelul procesului formativ deoarece calitățile pe care acest etalon le implică sînt indispensabile unui absolvent, chiar dacă el va opta pentru cariera pedagogică și nu va avea nici o tangența cu activitățile de cercetare. Se ignoră faptul că cel venit în această facultate este pasionat (poate) de istorie, dar nu și de meseria de profesor, or, în facultatea noastră, procesul de învățămînt poartă amprenta stereotipiei date de modelul standard al absolventului pe care facultatea și l-a însușit: profesorul redus la un set de informații, timorat de restricțiile programei de învățămînt și preocupat de "umanizarea" manualelor după care se predă.

Sesizînd reducționismul obiectivului formativ din facultățile noastre de istorie nu dorim în nici un caz să punem sub semnul întrebării importanța cadrului didactic tocmai acum cînd rolul istoriei ca obiect de învățămînt a fost reevaluat. Tocmai de aceea, avînd în vedere responsabilitățile aferente acestei meserii, esențial ar fi ca locul de la catedră să fie ocupat de un om cu reale înclinații pedagogice și nu de un altul pentru care acest rol ar părea o pedeapsă în condițiile în care s-ar putea remarca mult mai bine în alte sectoare (arhive, șantiere arheologice, etc.).

Chiar dacă alege învățământul, absolventului îi este necesară formația de istoric care implică profesionalism, respect pentru adevăr, capacitate de sinteză, manieră personală de expunere, metode de analiză și o concepție proprie asupra tuturor problemelor aduse în atenția elevilor. Aceste calități i-ar fi deosebit de utile pentru a edulcora carențele, rigiditatea și absurditatea manualelor și programelor existente.

În contrast cu aceste cerințe, în facultatea noastră s-a creat o atmosferă școlărească al cărei "merit" este că întreține proaspătă amintirea perioadei preuniversitare și îi familiarizează pe studenți cu practici din mediul unde vor eșua. Unitatea în dezinteres este pe măsura unității de destin: Școala Generală nr... dacă nu Liceul Industrial... În locul preocupării pentru asigurarea unui interes real măcar dintr-o recomandabilă grijă pentru prestigiul de altă dată al Facultății, totul se rezumă la grija pentru prezența fizică (și doar atât) a studenților la cursuri și seminarii ca fidelă expresie a unei "iubiri" univalente. Modul de evaluare a cunoștințelor privilegiază performanțele de memorare, transformând examenul într-o competiție a capacităților de "îngurgitare" în locul unei preocupări pentru aprecierea progreselor în formarea unei gândiri analitice. Astfel, se creează toate condițiile pentru perpetuarea impersonalei relații profesor-elev în detrimentul celei de maestru-discipol adecvată unui mediu cu pretenții academice.

Dacă un neavizat își aruncă privirea pe orarul facultății observă titluri de cursuri care nu pot decât să îl impresioneze și să-i creeze imaginea unui student superdotat și erudit. Prin faptul că sînt predate unui auditoriu nepregătit și sînt restrînse la noțiuni generale, introductive, aceste cursuri (psihologie, istoria filosofiei, etc.) frizează superficialitatea, general-valabilul, nedepășind nivelul culturii generale. Este un păgubos vagabondaj prin cultură avînd ca principală consecință pierderea unui timp de studiu care ar putea fi mai cu folos utilizat pentru aprofundarea unor subiecte fundamentale sau ținînd de propriile preferințe. Evident, complementaritatea istoriei cu alte științe umaniste nu este de nimeni contestată, dar aceste interferențe ar trebui lăsate la latitudinea studentului pentru ca acesta să-și satisfacă propensiunile culturale în funcție de timpul și disponibilitățile pe care le are. Atu-ul cantitativ al orarului determină autosuficiența și impresia de "seriozitate" și polivalență a pregătirii. Pretențiile de exhaustivitate nu determină decât cunoștințe de suprafață și generalizarea studentului "de sesiune" care învață pentru examen, deci pentru profesor, pentru bursă și în nici un caz pentru sine ca viitor profesionist. Cursul și seminarul au și ele, deci, o singură și limitată finalitate, fiind privite doar prin prisma examenului care pune, în general, capăt "preocupărilor" pentru respectiva perioadă studiată, anulînd cu ajutorul timpului și al presiunii verificărilor următoare puținul acumulat în vederea obținerii notei de trecere. Este o tratare secvențială, noțiunile abordate nemaifiînd niciodată luate în discuție în condițiile avalanșei de cursuri și seminarii care aduc în atenție, pentru scurt timp, alte probleme, superficial tratate și repede abandonate pentru a se putea trece la noi

cursuri, noi seminarii... Astfel, prin modul de tratare și prin lipsa aprofundării există toate șansele ca ele să rămână niște veșnice noutăți.

Generozitatea tematicii propuse și timpul limitat de concurența celorlalte discipline determină lecturi superficiale, fragmentare - "frunzări" - care anulează posibilitatea obținerii unei viziuni globale, apariției unor dileme sau opinii personale, deoarece ideile sînt însușite automat, așa cum sînt ele propuse de istorici. Se impune, *volens-nolens* monologul profesorului sau reproducerea grosiere ale studenților din cărțile citite la repezeală. Se discută, dar nu se dezbate, așteptîndu-se expirarea timpului acordat respectivului seminar.

Multe cursuri par letopisețe iar gradul lor de complexitate este invariabil, nu cunoaște diferențieri după anii de studii, ceea ce are efecte contradictorii pe măsura trecerii timpului. Astfel, dacă în anul I, venind în contact cu ele, studentul nu reușește decît să se vadă cu ochii profesorului și să fie copleșit de propria-i ignoranță, în anii terminali respectivele cursuri oferă informații puțin peste nivelul culturii generale. Mai mult, de la o generație la alta se transmit idei sacrosancte care se cer menajate căci "atingerea" lor este în cel mai bun caz o eroare dacă nu un păcat. Și acum unele examene sînt identificate cu una sau două lucrări despre care se spune că, deși nu sînt obligatorii, ele sînt cu siguranță fundamentale pentru promovare. În nici un caz la noi nu există pericolul unei "barbarii" a specializării atît de criticate în Occident încă din perioada interbelică, întrucît libertatea de alegere a studentului în raport cu preferințele sale este practic anulată. Posibilitatea studentului de a se orienta spre o multitudine de subiecte, fie restrînse, fie mai puțin cunoscute, este anihilată prin impunerea unor cursuri de specializare cu titluri generoase dar în care există toate șansele de a nu găsi nimic din ceea ce-l interesează. Aceste cursuri pretențios numite "de specializare" ar trebui să ofere posibilitatea unei cercetări aprofundate, în domeniul în care studentul este interesat, creîndu-i astfel mentalitatea de profesionist. De fapt, ele nu sînt decît pagini în plus de memorat pentru examen și... de uitat imediat după trecerea lui, întrucît informațiile pe care le oferă nu sînt însușite printr-un studiu voluntar și interesat în care studentul să fie cu adevărat implicat intelectual și afectiv. Formalismul cursurilor "de specializare" potențează dezinteresul și plictiseala generală în care profesorii și studenții sînt complici.

Centrele de cercetare ieșene și celelalte facultăți din țară ar putea furniza titularii unui număr suficient de cursuri care să corespundă diversității preferințelor, eliminîndu-se penibilă situație în care viitorul "specialist" este obligat să aleagă între singurul curs de specializare existent și... nimic altceva.

S-ar putea pune întrebarea: cît de mult sînt dispuși studenții să accepte efortul unei veritabile specializări? Cît interes personal există aici și cîte stimulente oferite de facultate sau de învățămîntul istoric în general? Trebuie să recunoaștem că ponderea celor cu real interes pentru istorie este serios concuroasă prin facilitatea admiterii și sporirea numărului de locuri, de numărul considerabil al celor pre-

ocupați doar de diploma acordată în momentul absolvirii. Pentru cei din urmă, sistemul este mai mult decât convenabil, deoarece le tolerează limitarea "preocupărilor" pentru istorie, în linii mari, doar la perioada sesiunii. Dificultățile sînt ale celorlalți angajați într-o specializare pe cont propriu, mereu puși în situația de a alege între ocupațiile individuale și cele reclamate de examenele anului de studii în care se află, pentru că timpul avut la dispoziție nu dă posibilitatea unui *modus vivendi* între aceste două tipuri de preocupări. În general, cel în cauză, încearcă să facă față pe ambele "fronturi", nereușind, firește, mai nimic.

În metodologia de cercetare practică și pretinsă la Iași studenților se observă o tradiție pozitivistă de acum fundamentală, care se complăce în interpretarea literală a documentelor, adoptîndu-se un comod scepticism față de tentativele de a depăși interpretările imediate oferite de izvor. Mergîndu-se pe ideea că ce nu este în documente nu există, s-a ajuns la bizara situație ca într-un domeniu recunoscut ca inepuizabil să se afirme că *nu mai sînt teme de cercetare!*

Numeroase pete albe lăsate de lipsa interesului, a posibilităților de cercetare și vicierilor provocate prin lucrări de circumstanță comise înainte de 1989 fac imperios necesară apariția unui alt discurs istoriografic cu noi idei și noi metode care să facă o necesară notă discordantă cu monotonia metodologică de pînă acum. Există însă o frică, o neînțelegere și chiar o ostilitate față de nou. Preferința pentru teme-tip face ca interesul unor studenți spre aspecte mai puțin cercetate (istoria Extremului Orient, etnografie, extrema dreaptă interbelică) să fie privite cu suspiciune și socotite drept "neserioase". Nu există nici o intenție de sprijin pentru respectivii studenți deși o eventuală reușită nu ar fi benefică doar lor, ținînd cont de lacunele istoriografice cu care ne lăudăm.

Lucrările de licență ar fi, teoretic, rodul mult invocantei specializării, dar în realitate nu sînt decât o simplă formalitate, singura recompensă fiind eventuala satisfacție a studentului pentru materializarea pasiunii sale în domeniul istoriei. Esențial ar fi sprijinul pentru preocupările și pasiunile fiecăruia (evident, dacă acestea există), care ar fi un serios stimulent și o certitudine pentru student că ceea ce îi reține în mod deosebit atenția nu îl interesează doar pe el. Faptul că problema de care se ocupă este de interes general și nu doar personal, că are o utilitate pentru toți, ar fi un impuls dar și o accentuare a responsabilității. Preocupările individuale care presupun implicarea deliberată și afectivă a studentului, o dată scoase din anonim, ar da posibilitatea valorificării pentru el și ceilalți a rezultatelor străduințelor sale, ar fi - și de aceea este important - soluția pentru eliminarea standardizării și blazării generale izvorîte din rutina seminarilor cu tematică dată.

În concluzie, s-ar impune o continuitate între specializarea universitară și viitoarea activitate de profesor. Ministerul Învățămîntului ar trebui sensibilizat în legătură cu necesitatea apariției profesorului de istorie antică, de istorie medievală etc. În acest fel absolventul ar avea posibilitatea de a-și valorifica și continua studiile în domeniul preferat, devenind un adevărat profesionist. S-ar evita abandonarea și

uitarea celor acumulate în facultate prin egala atenție pe care profesorul de istorie actual trebuie să o acorde unor epoci ce nu au constituit obiectul atenției sale într-un mod deosebit. Predînd în același timp istoria antică, medievală, modernă și contemporană, fără a excela în nici una dintre ele, profesorul știe de toate și de fapt nu știe nimic, totul limitîndu-se la cunoștințe de suprafață. Este atotștiutor pentru elevi, dar, în fond, el rămîne un diletant.